Horizon.taal

Jaargang 41 - nummer 238

juli - augustus 2009

De Langues d'Oil in Wallonië
en Noord-Frankrijk
(p. 4)

Taalproblematiek:
Darwin
(p. 12)

www.esperanto.be

HORIZONTAAL

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 41ste jaargang.

Verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Redactie en administratie:

Vlaamse Esperantobond v.z.w.
Frankrijklei 140
2000 Antwerpen
tel.: 03 234 34 00
fax: 03 234 54 33
Epost: horizon.taal#skynet.be
Webstek: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 25,00 EUR

Rekeningen:

t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55
of Fortis 001-2376527-06.

Redactie:

Lode Van de Velde

Medewerkers:

Petro De Smedt, Ivo Durwael, Agnes Geelen, Paul Peeraerts, Roland Rotsaert,
André Ruysschaert, Emiel Van Damme, Julia Litvinova, e.a.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Advertentietarieven: (alle prijzen zijn in euro)

	1-malig	3-malig*	6-malig*
formaat 1/1:	250	625	1000
formaat 1/2:	150	375	600
formaat 1/3:	110	275	440
formaat 1/4:	80	200	320
formaat 1/6:	55	140	220
formaat 1/12:	30	75	12

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een door u drukklaar geleverd exemplaar.

Op deze tarieven geldt het BTW-tarief van 21%.

Kleurtoeslag bedraagt 125 euro per kleur en per inlassing.

De Vlaamse Esperantobond is er voor u!

De Vlaamse Esperantobond is een ledenvereniging met plaatselijke groepen, het bestuur en het Esperantohuis met zijn medewerkers. Al deze mensen zijn aanspreekpunten.

De contactgegevens van de bestuursleden en de plaatselijke groepen vind je op de laatste pagina van Horizontaal.

Makkelijk te onthouden zijn wellicht ook volgende adressen voor elektronische berichtjes:

- voorzitter: **<prezidanto#fel.esperanto.be>**
- secretaris: **<sekretario#fel.esperanto.be>**
- webwinkel: **<webwinkel#fel.esperanto.be>**

Tenslotte is er ook ons gratis forum: **http://esperanto-forum.net/**

Hier kan je de beweging een beetje volgen, gedachten uitwisselen, eventueel vragen stellen over de taal, enzovoort. Heeft u nog vragen, aarzel niet, we zullen u zo goed mogelijk bijstaan!

Inhoud

Dossier: De talen van de Benelux deel 2 ***De Langues d'Oil in Wallonië en Noord-Frankrijk.***	***4***
Kab…elen	***8***
En nian mondon venis nova sento! ***Petro al Ivo kaj al vi.*** ***Vijfenzeventig jaar Esperanto-leven.***	***10***
Taalproblematiek	***12***
Clubprogramma's	***14***

De Langues d'Oil in Wallonië en Noord-Frankrijk.

In Wallonië worden ten minste vijf Romaanse streektalen gesproken, allen van de groep van de 'Langues d'Oil'. Vandaag is het Frans daarvan de belangrijkste en de enige officiële staatstaal. Het Frans is gebaseerd op het Orléanais en vooral het François, de streektaal in en rond Parijs (het *pays de France* of *île de France*). Dit Frans is geleidelijk aan de belangrijkste voertaal geworden in de regio van de Langues d'Oil (meestal vermengd met de lokale idiomen). Toch zijn er nog steeds streektalen aanwezig die sterk verschillen van het standaard Frans. De meest noordelijke twee, Waals en Picardisch, weten zich het best te handhaven.

Deze kaart toont, sterk vereenvoudigd, de spreiding van de Oil-talen. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat de talen en dialecten eerder geleidelijk aan in elkaar overvloeien. Ook is het Frans inmiddels de taal van de meerderheid geworden in deze streken. De term 'Langue d'Oil' werd voor het eerst gebruikt door Dante Alighieri in de dertiende eeuw om de taal te onderscheiden van andere Romaanse taalgroepen zoals de 'Langue d'Oc' in het zuiden van het huidige Frankrijk.
Drie eeuwen geleden sprak haast niemand in Frankrijk Frans. In de middeleeuwen lag de status van de Langues d'Oc (Zuid-Frankrijk) en van bijvoorbeeld het Picardisch hoger. De koningen en adel in wat nu Frankrijk is spraken in de vroege middeleeuwen zelfs geen Romaanse maar een Germaanse taal, de taal van de Franken, die hun naam aan Frankrijk gaven. Het was pas wanneer Frankrijk verenigd begon te geraken dat de invloed van Parijs zich begon te gelden. Vooral de Franse Revolutie gaf het startschot van een actieve verfransing, gestuwd door de toen heersende ideeën over de opbouw van de Franse Natie, waar voor streektalen geen plaats was.

In deze bijdrage over de 'vergeten talen' zullen we het specifiek over de vier Romaanse streektalen hebben die in het zuiden van België worden gesproken: Waals, Picardisch, Champenois en Lorrain (dat in België Gaumais wordt genoemd).

Het Waals

Ooit was het Waals de voertaal bij uitstek in een groot deel van het huidige Wallonië. Het was een bloeiende cultuurtaal vanaf de dertiende eeuw (mogelijk zelfs vroeger) en werd toen al onderscheiden van het (toenmalige) Frans, al werd het Waals toen nog niet Waals genoemd, maar 'Roman'. De benaming 'Walon' komt eigenlijk van de Germanen die met 'Wal' al de 'vreemde' talen en volkeren aanduidden (zoals bijvoorbeeld ook in "Wales"). Deze benaming dook voor het eerst op midden vijftiende eeuw. De Waalse dichter Jean Lemaire de Belges (eind vijftiende, begin zestiende eeuw) omschreef het als volgt toen hij over de inwoners van Nivelles sprak:
Et ceux cy parlent le vieil langage Gallique que nous appellons Vualon ou Rommand (…). Et de ladite ancienne langue Vualonne, ou Rommande, nous usons en nostre Gaule Belgique: Cestadire en Haynau, Cambresis, Artois, Namur, Liege, Lorraine, Ardenne et le Rommanbrabant, et est beaucoup differente du François, lequel est plus moderne, et plus gaillart. .

Omdat Waals de meest noordelijke van de Langues d'Oil is heeft de taal ook invloed gehad

van de Germaanse talen, en het oude Nederlands in het bijzonder. Dat blijkt bijvoorbeeld al uit de Waalse benaming voor Wallonië: walonreye. Het 'reye' komt van het Nederlandse 'rijk' dat we bijvoorbeeld ook terugvinden in 'Frankrijk'. Het Waalse woord *flåwe* is het Nederlandse flauw. Een *sprewe* is inderdaad een spreeuw. Ook een aantal grammaticale vormen komen overeen met het Nederlands, zo zet het Waals een adjectief altijd vóór het zelfstandig naamwoord: on noer tchivå (fr.: un cheval noir), on foirt ome (un homme fort), ene blanke måjhon (une maison blanche), li djäne foye (het gele blad).

Het Waals heeft ook een aantal kenmerken uit het Latijn behouden die in het Frans verdwenen zijn. Zo wordt in veel gevallen de oorspronkelijke 's' behouden waar die in het Frans verdween: *mwaîsse* voor het Franse maître, *chaestea* voor het Franse château, *biesse* voor het Franse bête, *steûle* voor étoile, *scrire* voor écrire,... Een ander klankverschil met het Frans is de 'tch' die in het Frans 'ch' wordt en de 'dzj' die in het Frans 'zj' is: vatche (vache), djambe (jambe). Lidwoorden hebben in het Waals geen geslacht: *li* vweture en *li* cir voor *la voiture* en *le ciel*. Dit is ook het geval in bezittelijke voornaamwoorden: si cwär (son corps) en si fignesse (sa fenêtre). Er zijn uiteraard ook wel verschillen tussen de verschillende dialecten.

Nog enkele voorbeelden van Waals zijn: Bondjoû (goededag - bonjour), A rvey (tot ziens – au revoir), Cmint daloz? (hoe gaat het - Comment allez-vous?), Dji n' sais nén (ik weet het niet – je ne sais pas). De verwantschap met het Frans is duidelijk, maar toch zijn de verschillen treffend.

Tot een eeuw geleden sprak de overgrote meerderheid van de Walen gewoon Waals en velen van hen waren eentalig. Wallonië heeft een sterke verfransing gekend, als gevolg van economische ontwikkelingen. Het Waals had geen enkele sociaal-economische status en speelde (en speelt) geen enkele rol in het openbare en officiële leven. Zeker vanaf de tweede wereldoorlog gaat deze taal snel achteruit. Nu zouden er nog ongeveer 600 000 mensen de taal kunnen spreken; de meesten daarvan ouderen. Jongeren verliezen de taal omdat ze geen enkele betekenis heeft in de economie of in de staatsinstellingen.

Sinds 1990 wordt het Waals wel erkend als een streektaal door de Franse Gemeenschap in België. Het wordt nu onderwezen in enkele scholen en krijgt een beetje aandacht in de media (onder meer RTBF). Lokaal wordt de taal ook wel gebruikt in een aantal gemeenten, onder meer met tweetalige plaatsnaamborden en in lokale handelszaken.

Er bestaat toch nog steeds een bloeiende Waalse cultuur, met bijvoorbeeld een liedjesfestival, verschillende maandbladen en meer dan tweehonderd theatergezelschappen in het Waals. Een aantal taal- en cultuurverenigingen zijn:

- Union Culturelle Wallonne, dat ondermeer een jaarlijks Waals muziekfestival organiseert: http://www.ucwallon.be/
- Société de Langue et Culture Wallone (opgericht in 1856), http://users.skynet.be/sllw/
- Li Rantoele ("het web"), een beweging die onder meer ook campagne voert voor een officiële erkenning van het Rfondou (Algemeen Waals): http://lirantoele.walon.org/en http://aberteke.walon.org/

Er bestaat nog geen erkend Algemeen Waals, hoewel er verschillende stappen zijn geweest in die richting. In 1900 kwam er een eerste uniformisering van de orthografie met het "Feller-systeem". Dit vond geen algemene ingang, maar was een eerste aanzet om alvast te komen tot verschillende regionale normen (bijvoorbeeld Luiks, Naams, Charleroi...). Er waren nog steeds redelijk grote regionale verschillen, bijvoorbeeld het Waalse woord voor 'vogel' werd geschreven als åbe, aube of ôbe. Vanaf de jaren 1990 ontstondhet *rfondou* of "algemeen Waals", dat vooral het geschreven Waals probeert te normaliseren. (http://rifondou.walon.org/)

Onze Vader in dit 'rifondou':

Vos, nosse Pere k' est la hôt,
Ki vosse no soeye beni cint côps.

Ki l' djoû vegne k' on vs ricnoxhe come mwaisse.
K' on vs schoûte sol tere come å cir.
Dinez nos ådjourdu li pwin po nosse djournêye.
Fijhoz ene croes so tos nos petchîs
Come nos l' fijhans eto so les petchîs dås ôtes.
Ni nos leyîz nén tchair dins l' eveye di må fé
Mins tchessîz li må lon erî di nozôtes.

Picardisch

Het Picardisch is verwant aan het Waals en het Frans, maar toch onderscheidbaar. Het wordt gesproken in een deel van Henegouwen, in de regio Pas-de-Calais en in Picardië. Naar schatting spreken nog ongeveer een half miljoen mensen Picardisch; even veel als het Waals. Er bestaan verschillende namen voor de streektaal. In sommige streken gebruikt en wel eens de termen "Rouchi" of "Chti", of ook wel "Patois du Nord" al is dat een meer pejoratieve benaming. Sinds 1990 wordt het Picardisch erkend als streektaal in België maar daar staat geen actief taalbeleid tegenover. In Frankrijk heeft het Picardisch geen enkel officieel statuut, behalve een erkenning als streektaal, waar geen concreet beleid tegenover staat.

De benaming "Chti" zou ontstaan zijn tijdens de eerste wereldoorlog, gebruikt door soldaten van buiten de regio die in Picardië terecht kwamen. Zij hoorden regelmatig tussen Picardische soldaten de dialoog 'ch'est ti? Ch'est mi' en daar zouden de eerder pejoratieve termen "Chti" en "Chtimi" vandaan komen. Al bestaan er uiteraard ook andere theorieën over de oorsprong van "Chti". De taal zelf werd al waargenomen in de 12de eeuw, als apart van het *françois* dat toen ook voor het eerst werd benoemd als de taal van het Ile de France.

Picardisch was in de middeleeuwen een toonaangevende literaire taal die een hogere status had dan het Frans. De schrijftaal was wel al sterk beïnvloed door het Frans maar was toch sterk onderscheidbaar. Vanaf de vijftiende eeuw verdween die literaire traditie en werd het Picardisch vooral een spreektaal. Het is pas vanaf begin jaren tachtig dat Picardisch een studieonderwerp werd op de universiteit van Rijsel. De voorbije eeuwen is het Picardisch naar het noorden verschoven, het won terrein op het Frans-Vlaams maar verloor terrein op de zuidelijke grens. Nu wordt het Picardisch net als alle andere streektalen in Frankrijk in zijn geheel bedreigd.
Door de toenemende mobiliteit zijn de dialecten van het Picardisch in elkaar beginnen smelten. Maar nu komt ook het Picardisch zelf onder bedreiging van een lokale variant van het standaard Frans. De taal heeft ook geen enkel statuut als bestuurstaal. Wel bestaat er nog steeds een bloeiende cultuurbeweging die zich bezig houdt met muziek, theater en literatuur. Er bestaat geen standaard of algemeen Picardisch, maar een aantal universiteiten die de taal bestuderen hebben wel een eengemaakte orthografie opgesteld, gebaseerd op die van het Waals, de "Feller-Carton" orthografie.

Een duidelijk punt waar het Picardisch van het Frans verschilt, is bijvoorbeeld het niet voorkomen van de klankverschuiving van 'k' naar 'ch', typerend voor Frans, dat van het Latijnse *càballus* cheval maakte. Andere voorbeelden: "douche" voor het Franse "douce", "casser" voor "Chasser" (jagen), "djèrre" voor "guerre" (oorlog). In het Picardisch wordt nog steeds 'keval' gezegd. De verschillen worden uiteraard ook groter naarmate men verder noordwaarts gaat. Het Picardisch heeft ook een invloed van de Germaanse talen meegekregen die bijvoorbeeld merkbaar is bij het gebruik van de "w" (zoals ook in het Waals): "warder" voor "garder" (bewaken).

Enkele voorbeelden:

De vervoeging van être: ej'sus, t'es, i'est, al'est, in'est, vos êtes, i sont.

Mi, à quatre heures, j'archine eune bonne tartine.
Vgl. Frans: Moi, à quatre heures, je mange une bonne tartine.

Pindant l'briquet un galibot composot,
assis sur un bos,
L'air d'eune musique qu'i sifflotot

Ch'étot tellemint bin fabriqué,
qu'les mineurs lâchant leurs briquets
Comminssotent à's'mette à'l'danser
(Edmond Tanière - La polka du mineur)

Nou patois, ch'est l'manière qu'in dit nou contes
Ch'est de l'façon-là qu'in parlot tout l'mont'.
Ch'est l'langache ed'nou vieux, ed'nou z'aïeux
Et croïez-me, y a pas d'quoi n'n'ête honteux!

Nou patois i cante comme el'vint d'ichi,
Et chà ne s'comprind qu'avec des amis.
In l'parlot déjà à l'récréation
Pou faire bisquer ch'clerc et ses punitions.

(Guy Dubois)

Het Picardisch wordt niet in het reguliere onderwijs gegeven. De taal wordt haast enkel nog binnen familiaal verband en 'op straat' doorgegeven. Net als bij de meeste andere minderheidstalen in Europa gaat het aantal sprekers sterk achteruit. Toch is er nog steeds een bloeiende cultuurbeweging. Zoals Tertous (http://tertous.chez.com/) , tijdschriften als Ch'lanchron (http://lanchron.dyadel.net/) of het Agence pour le Picard (http://www.languepicarde.fr/). Verschillende schattingen over het aantal sprekers vandaag komen uit op een half miljoen.

Champenois

Het Champenois (of "Champaignat") wordt gesproken in de regio Champagne-Ardenne in Frankrijk en in enkele gemeenten in Basse-Semois, helemaal in het zuiden van de provincie Namen. De taal werd al gesproken en geschreven in de elfde eeuw door de rabbijn Rachi van Troyes, dankzij wie heel wat bekend is over de streektaal van toen. En in de twaalfde eeuw gebruikte de beroemde auteur Chrétien de Troyes ook heel wat Champenois in zijn werk, naast Picardisch en François van toen.

Ook het Champenois is lange tijd onderdrukt geweest maar kent nu weer een vrij bloeiend cultureel leven met theater, muziek, literatuur en vertaalde strips, onder meer te vinden op http://louchampaignat.free.fr/

Enkele voorbeelden van het Champenois:
Hebben, tegenwoordige tijd (avoir): j'avo, t'avo, il ait, nous z'ont, vous z'aient, y z'ont
Zijn: j'éto, t'éto, il éto, nous sont, vous z'étont, y z'étont
Alors, coumma y est-c'qû v'alléyé, annui ? Hoe gaat het vandaag?

Gaumais

Gaumais is de term die gebruikt wordt voor de in België gesproken variant van het Lotharings (Lorrain). Deze streektaal wordt gesproken in Lorrain in Frankrijk, in de Gaume en in de provincie Luxemburg in de omgeving van Virton. Het Lorrain in Frankrijk is stilaan aan het verdwijnen, het Gaumais in Wallonië kan zich nog in enige mate handhaven.

Voorbeeld van het Gaumais: een vertaalde fabel van de La Fontaine:

I lûfe et lès gernouilles
In lûfe da s'ajete songeout
Da in profond annoyatche et lûfe es plongeout :
Es bête la est triste et la frousse el rontche.
"Les d'gens naturel ma froussard
san, dijou-ti, bin malheureux.
In'sarin miėdji bouquet qui lès y profite
D'jama in plagi pur ; toudjou tracassi
V'la coume d'je vique : cette frousse maudite
M'apitch des dormi, sinon les oeils ouviyes.
-Carridjives, dèran quelque sage corvelle.
-Eh ! la frousse es corritch-t-elle ?
Dje crois même qu'à bousse foi
Les hommes avant la frousse coume mi."

Naast het Lorrain is er ook het Lotharingisch, een dialect verwant aan het Luxemburgs. De verschillende streektalen hebben uiteraard elkaar beïnvloedt wat soms blijkt uit de straattaal. Bijvoorbeeld in "Comment qu'c'est gros? ça geht's mohl?" Wat zoveel betekent als "hoe gaat het, alles goed?".

Over de streektalen in Lotharingen, zowel de Romaanse als de Germaanse, vind je veel voorbeelden op http://www.culture-langues-lorraine.org/.

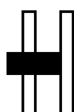
Tot slot

Van de vier vernoemde streektalen zijn het Picardisch en het Waals het meest prominent aanwezig in Wallonië. Tegelijk zijn het ook de twee niet-Franse Oil-talen die zich nog het best weten te handhaven. Dit is onder meer te danken aan een officiële erkenning als streektalen in 1990, maar ook de rol van de Vlaamse taalstrijd kan hierin niet genegeerd worden. In tegenstelling tot Frankrijk, dat nog steeds een heel centralistisch taalbeleid voert, is er in België een zekere mate van taalvrijheid gekomen die, zij het in beperkte mate, ook voor de Waalse streektalen gelden. Niettemin zijn deze talen nog steeds bedreigd door de afwezigheid van een officieel statuut als bestuurs- en onderwijstaal.

Momenteel staat er overigens een project in de steigers voor een woordenboek Waals-Nederlands en Waals-Esperanto, beiden gebaseerd op het vernoemde *Rifondou*. Via dit blad zal u zeker nog wel op de hoogte gehouden worden.

Kevin De Laet

Kab...elen

Ei, lieve lezer, je mag de titel die hierboven staat, lezen zoals je wil. Is het een foutieve spelling van kabbelen? Bedoelde ondergetekende misschien Kabeën – een bastaardwoord afgeleid van het Esperantowerkwoord kabei? Of bedoelde hij echt 'kabelen', 1) met kabels vastmaken (ongebruikelijk) of 2) telegraferen naar overzeese gebieden (Engels cable)? Kies maar uit, nadat je alles gelezen hebt, wat je wil, want voor elke betekenis is er een mogelijke uitleg.

Laat ik met kabeën beginnen... Want zo voel ik mij af en toe wel, en misschien wordt het mij ook door enkelen verweten. Bijna twintig jaar heb ik voor de Vlaamse Esperantobond gewerkt als bezoldigd werknemer. Voorwaar in Esperantoland dat vooral steunt op vrijwilligers, is dat een geprivilegieerde positie. Toen ik in 2000 echter overstapte naar een voltijdse betrekking in het onderwijs, heb ik mijn Esperantoactiviteiten op een laag pitje gedraaid. Intussen zijn ze zelfs vrijwel volledig op nul gezet.

Ja, je mag mij beschouwen als een Kabe-ano. Voor wie niet thuis is in de geschiedenis van het Esperanto, ga maar eens op zoek. Voor wie taalkundige subtiliteitjes kan appreciëren, merk de fijnmazige nuance op van het achtervoegsel -ano, niet -isto. Ik ben niet meer actief in de beweging, kijk vanaf de zijlijn toe, en evalueer het Esperanto op zijn verdiensten en... zijn tekorten. Dat laatste heb ik trouwens ook tijdens mijn beroepscarrière voor de Vlaamse Esperantobond niet geschuwd. Is kabeën een misdaad? Ik denk het niet. Reeds bij mijn eerste confrontatie met het begrip "kabei" heb ik mij meteen de vraag gesteld... "So what?" Als iemand vindt dat het voor hem/haar voldoende is geweest, laat dat dan zijn/haar eigen keuze zijn.

Dezelfde houding heb ik aangenomen toen ik besloot mijn kinderen met Esperanto op te voeden. Die keuze heb ik gemaakt in de overtuiging dat ik een meerwaarde creëerde, zowel voor mijzelf als voor Gerd, die actief in de beweging stonden en onze kinderen daar ook in wilden betrekken, als voor mijn twee meisjes die met een taal meer misschien ook een stukje meer mens zouden worden. Maar hen stond het vrij met dat stukje van hun opvoeding te doen wat hen goeddunkte. Verder zal je zien hoe het daarmee staat. Maar genoeg gekabe-d. Laten we wat gaan kabbelen.

Kabbelen moet je in dit verhaal maar zien als een verbastering van babbelen... zo losweg wat mijmeren over het verleden en de toekomst... als een beekje dat verder zijn weg zoekt door het land.

Toen ik nog actief was, was één van de trouwe – ik mag wel zeggen rotsvaste – vrijwillige medewerkers in het Esperantohuis Jules Verstraeten. Hij leefde voor het Esperanto. Vaak heb ik hem, terwijl hij Monato's zat samen te rapen, horen sakkeren...

dat het toch maar niet vooruitging met het Esperanto, en dat dit, en dat, dat zus en dat zo... Maar nooit verloor hij er zijn goed humeur, zijn gelijkmoedigheid, zijn inzet of zijn overtuiging door. Nee, hij ploegde voort, onwrikbaar als Boxer uit Animal farm – ik heb dat al eens geschreven. En hij kon vertellen over hoe het vroeger was... vroeger... Vroeger was het altijd beter.

Toen ik nog redacteur van dit tijdschrift was, ben ik af en toe verwonderd geweest over de realisaties van het Esperanto. In de jaren dertig: stapels leerboeken – je kon er een toren zo hoog als de Eiffeltoren mee bouwen, en cursussen... zelfs in de gevangenissen. En leden: het hele politiecorps van Antwerpen leek wel lid van de beweging te zijn. En er waren die beroemde personen die ook het Esperanto omarmden – een Nederlandse minister-president, Edmond Privat die samen met Mahatma Gandhi op de foto staat. Ik herinner me ook hoe ik met veel fierheid erin slaagde een kattebelletje van Zamenhof aan een Vlaamse Esperanto-broeder uit die jaren op te laten delven uit een archief ergens in Rome en het op de flap van Horizontaal te laten afdrukken. (Misschien heette het tijdschriftje zelfs nog Esperanto-panorama, het werd in ieder geval nog op A5-formaat uitgegeven.) De oorlog heeft aan dat elan geen goed gedaan.

Of neem de jaren tachtig, van volle cursussen was er toen geen sprake meer... maar de samenkomsten en weekends... Meer dan eens telde een Fleja-weekend meer dan 100 deelnemers. Van zo'n aantal kan het huidige PSKK amper dromen. Maar de jaren tachtig zijn ook wel een beetje speciaal. We kwamen uit een crisis en er was geld om ook via het culturele leven banen te scheppen (BTK'ers, DAC'ers, tewerkgestelde werklozen, dienstweigeraars die burgerdienst deden, ...). En het reizen werd toegankelijker voor de gewone man... Iets waarvan vooral jongeren profiteerden. Er waren autowegen en met behulp van hun duim of goedkope spoorwegtickets konden jongeren over Europa uitzwermen en alle mogelijke bijeenkomsten bijwonen. Er was wel de koude oorlog en het IJzeren gordijn, maar op een of andere manier slaagden jongeren van zowel Oost als West erin om – onder de hoge bescherming van culturele uitwisseling – elkaars territorium te bezoeken, elkaar hun Heimat te tonen.

En dan was er nog 1987 zelf... Het jubileumjaar "100 jaar Esperanto" zorgde in Esperantoland zelf ook voor de nodige swung. Krantenartikels zat... tot zelfs in Time-magazine. (Ik moet het artikel nog ergens liggen hebben.) En ja, Esperanto kreeg toen ook wat extra aandacht van... Unesco (denk ik, maar voor details kan je beter bij André Staes terecht). Ja, dat waren gouden tijden... maar velen vonden ook toen dat ze in het niet zonken bij de realisaties van de pioniers.

Daarom is het nu tijd om naar die derde interpretatie over te gaan: kabelen. Het Esperanto is niet meer wat het vroeger was. Het clubleven lijdt een amechtig bestaan, zoals zovele – ooit bloeiende – culturele verenigingen. Maar is het dood? Ik dacht het niet. In die andere wereld – een heerlijke nieuwe wereld (? – overdrijf niet) – is het springlevend. Ja, ik bedoel de wereld van die virtuele kabel. Het gaat niet meer om telegrammen – zo kort mogelijk, om de kosten te drukken – naar een enkele overzeese bestemming die later – gekoesterd als een waardevol kleinood – in een archief terechtkomen en daar dus ook triomfantelijk als trofee kunnen uit worden opgedolven. Neen, het gaat over gesprekken en boodschappen die 'en reala tempo' door de ether kruisen en mensen van over heel de wereld via hun geprefereerde taal in staat stellen contact met elkaar te houden. Maar inderdaad, ze zijn wel vluchtig, beklijven niet, en vooral... ze zijn onzichtbaar als je er niet toevallig bovenop zit.

Geloof je het niet? Bekijk de boodschappen van denask-l. Het enige forum dat ik een beetje ken, maar ik weet dat er veel meer zijn. Internet-Esperantocursussen zijn hot en krijgen ruime belangstelling. Mijn twee meisjes hebben vrienden over heel de wereld... en ze hoeven niet te wachten tot ze eindelijk eens vakantie hebben – en voldoende geld om de reis te betalen – om contact te hebben met hun vrienden... niet per brief, niet gechat, maar echt gesproken... in levend Esperanto. Het aantal kinderen dat met het Esperanto als moeder- of (vaker) vadertaal wordt opgevoed, is – volgens mij – spectaculair toegenomen, al heb ik daarover geen concrete cijfers.

Laat ik het hier maar bij houden. Ik ben ervan overtuigd dat de persoon, voor wie ik deze tekst eigenlijk geschreven heb, zal begrijpen... Oh, ik maak me geen illusies, ook hij zal, zoals een nieuwe Jules Verstraeten, nog wel eens sakkeren en grimmig in zichzelf zeggen, en toch... vroeger... vroeger... Ja, wat vroeger?

gvd

En nian mondon venis nova sento!

Petro al Ivo kaj al vi. Vijfenzeventig jaar Esperanto-leven.

Ik begrijp wat Ivo bedoelt, ik geloof dat Esperanto nog heel wat kan betekenen in de huidige maatschappij, ik zie mogelijkheden, ik voel enthousiasme, ik weet dat ik vrienden kan overtuigen om een team te vormen en hieraan te werken … ja, wij kunnen het!

Mi komprenas kion Ivo volas esprimi, mi kredas ke Esperanto ankoraŭ havas sencon en la nuna socio, mi vidas eblecojn, mi sentas entuziasmon, mi scias ke mi povas konvinki geamikojn kuniĝi en agado … jes, ni povas!

Tekenend is het einde van het artikel van zwartkijkende Ivo! Het eindigt met een zonnetje, en zelfs geen waterzonnetje! En boven de wolken schijnt immer(s) de zon! Veel samideanoj hebben met mij gebabbeld, of gebeld, of een elektronisch kattebelletje gepleegd. Het is niet onopgemerkt voorbijgegaan. En zelf wil ik er ook, plenvoĉe, op reageren, en mijn gevoelens spuien.

Voor ouderen, zoals Ivo en ik, is het moeilijk te doorzien, te begrijpen, dat er een nova sento gekomen is en nian mondon. Ivo roept op tot een nova sento, en ik weet, of denk te weten, wat hij bedoelt. Maar hij, zoals ik, zit vast in de malnova mondo, en voelt zich onwennig in de nuna nova sento. Hebt u, lezer, gemerkt welk artikeltje er juist vóór dat van Ivo stond? Ik denk dat het er een was dat kenmerkend is voor de nuna nova sento.

Ke la grupa vivo lamas, ke malmulte da “klasikaj” kursoj okazas … ne estas nur problemo en nia movado, sed estas ĝenerala problemo de la tuta socio! Grupoj kaj klasikaj kursoj apartenas al la malnova mondo. La Sabla Printempo estas parto de la nova mondo, kiun ni, maljunuloj, ne jam bone komprenas. Kunestado (japana esperantismo!) kia tiu Sabla Printempo verŝajne eĉ ne estis pensebla en nia malnova mondo, kaj nun en mia kapo ne temas pri la temo de tiu kunestado! Sed, mi rakontu pri miaj sepdek kvin jaroj da Esperanto-vivo.

Toen ik in de wereld stapte kwam ik bijna onmiddellijk terecht in een massale Esperantocursus, een Cseh-cursus, in Turnhout, geleid door een Tsjech, Karlo Ŝolc. Het was in 1938, ik was bijna vier jaar oud. Het was dé bloeiperiode van het Esperanto, althans in Europa… Buiten Europa moest men de samideanoj met de loupe zoeken, als naalden in hooibergen. In Oost-Europa, maar dat was ontzettend exotisch en ver-weg, waren er wel. Karlo kwam al van een andere wereld. Nu babbel ik, bijna elke dag, met een Chinees esperantist en discutteer met hem over de betekenis van uitdrukkingen zoals “virino eliĝis, kaleŝo senpeziĝis” uit de Zamenhofa Proverbaro. Men ziet mij zeer zelden in een Esperantobijeenkomst. De Chinees wellicht zo goed als nooit. Maar we zijn er, en bovendien wij werken, en waarschijnlijk doen we zelfs nuttig werk, dat de beweging vooruithelpt, en misschien zelfs – wie weet? – ze doet aangroeien.

Nun mi scias ke ankaŭ tiam estis “pacaj batalantoj”, kaj laŭ mia konvinko multe pli da batalantoj ol nun! Malgraŭ la eksterordinara sukceso de la Cseh-kursoj, ĉie en Eŭropo, la lokaj Esperantoinstruistoj ne entuziasmis. Kontraŭe, ili treege ĵaluzis kaj ofte aktive klopodis bojkoti tiujn kursojn. ... Nu ja, ankaŭ tiam esperantistoj restis (normalaj) homoj, kun homaj kondutoj! … Ankaŭ ĉe esperantistoj regis valoroj kiuj laŭ ilia konvinko pli gravis ol Esperanto: aparteno al klaso, aparteno al religio, aparteno al popolo. La flora vivado en Turnhout kolapsis verŝajne pro la akra milito inter verdaj Belgianoj (kio tiam signifis, ankaŭ en nia movado, francemuloj) kaj memkonsciaj Flandroj (kiuj ne ŝatis ke niaj nederlandlingvaj gvidantoj i.a. faris siajn alparolojn al la urbestro de Bruĝo france). Mi memoras ke Jaumotte ludis rolon, ĉar tiun nomon miaj gepatroj bone memoris… sed la tuta rakonto neniam estos sciata. Nia historiografio treege lamas!

Daarenboven kwam de oorlog, die er een punt achter zette. Niet alleen in Turnhout, maar in het ganse land. Esperanto was verboden. Maar… al kwam het in Turnhout nog niet opnieuw tot een bloeiende actieve groep… de Feniks herrees uit zijn as. Tijdens de oorlog droeg ik, meestal, een Esperantoster op mijn jas. Eigenlijk was dat gevaarlijk, en ik begrijp niet goed dat mijn ouders het toelieten. Maar… eigenlijk wist niemand hoe gevaarlijk dat was, of kon zijn. Om te illustreren hoe men vast zit aan zijn tijd: mensen van de nuna

mondo kunnen zich helemaal niet voorstellen dat de mensen van de malnova mondo geen flauw benul hadden van de kampen, en zij redeneren allemaal alsof “iedereen het wel wist”. Ik herinner me dat twee leraars, die blijkbaar zelf esperantist waren, me er eens over aangesproken hebben op de speelplaats. Ik herinner me zelfs heel precies, al was ik toen dus echt nog een jong baasje, de plaats waar dat gebeurde. Ik was toen, klaarblijkelijk, al een komencanto … maar ik ben geen eterna komencanto geworden.

Ivo, dat is een interessant puntje! Tot een twintigtal jaar geleden was dat onze Mexicaanse griep, al was het niet besmettelijk: het krioelde, overal, van de eternaj komencantoj. Maar die vormen een onderdeel van de malnova mondo. Ze lijken nu echt wel, gelukkig, een uitgestorven soort. Ach, misschien ook niet gelukkig, want ze waren dan toch wel apogantoj ook. Wellicht hebben we die apogantoj toch ook nog, maar ze hebben nu TV waar ze kunnen voorzitten, of misschien schuimen ze computernetten af!

Post la milito tamen necesis jaroj kaj jaroj por iom post iom denove, en nova mondo, rekonstrui la movadon, refortigi la fenikson. Iom post iom la mondo malvastiĝis, iom post iom nur antaŭaj ekzotikaj lokoj perdis sian ekzotikecon. En 1957, dum mia soldatservo, mi (re)aktiviĝis, pro eta anonco en ĵurnalo, kiun mi, hazarde, trovis... kaj mi enskribiĝis en perkoresponda kurso de la Laboristaj Esperantistoj, gvidita de Jos Bonte. Kaj jam tuj mi havis, en Germanujo, bonŝancon konatiĝi kun bona germana esperantisto, en Kassel, Erich Richter. Tamen, grupo tie ne estis. Mi vizitis, por la unua fojo, en “De Witte Leeuw” (ĉar mi ja ne estis laboristo!) la tiam tre etburĝan grupon “La Verda Stelo”-n. Mi konatiĝis persone kun la impona kaj brua Jaumotte, en amasa brua mondo... de krokodiloj. Mi ne pensas ke en la kunveno ĉeestis iu ajn nebelgo (mi intencis skribi neflandro, sed en la tiatempa etoso tio eble estus blasfemo). Ivo, kiom nun? Nur en la laborista grupo en Gento troviĝis ekzotikuloj, ĉar ankaŭ tie mi kelkfoje montris min. Mondo ŝanĝiĝis, multe pli ol ni konscias!

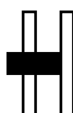
Mia unua kongreso estis la Brusela, en 1960. Kaj jam tiam mi lernis la verbojn “vakas” kaj “stagnas”. La verbo “vakas” servas por ilustri la malfacilecon trovi prezidantiĝpretajn homojn, la verbo “stagnas” por priskribi la evoluon de nia movado en iu ajn lando. Pro la abundo de uzado de “stagnas” oni, ĉirkaŭ tiu tempo (kaj tre ruze) forlasis la aperigon de landaj raportoj en la dua parto de la jarlibro de UEA. Klare, nia krizo estas longdaŭra, sed malgraŭ la krizo ni daŭre vivas, kaj ... stagnas.

En 1972 mia krizo solviĝis. Tiam mi trovis kandidatinon por plenigi la vakan postenon de edzino je mia flanko. Do, oni neniam perdu esperon! Intertempe en Antverpeno multe okazis. Pro probabla forĵeto finfina el La Blanka Leono la grupo procesiis de unu al alia nova kunvenejo. Supozeble tio kondukis Ivo al ideo ke ni nepre bezonas propran ejon, propran domon. Kaj iel, eĉ se ne tute, la preskaŭ-iluziaĵo, la fatamorgano, la utopio, la vizio, la aerkastelo, la miraĝo vere realiĝis. Eble oni estis iom tro kredema al svagaj nesurpaperaj promesoj (kiel tre oftas en nia movado! estas ja partnero de idealeco!) de ŝanĝiĝemaj evoluantaj personoj kaj institutoj... sed... neniu konis la estonton. Tamen, grave!, ankaŭ neniu konas la estonton. Eble io pli bona elfeniksiĝos?

Samen met het huis, of eigenlijk reeds voordien, had de beweging in ons land een belangrijke stap gezet op het pad van de professionalisering! Het Esperantocentrum was geboren, niet in zijn huidige vorm, het onderging verschillende transformaties, zoals elke vlinder. En zoals elk levend wezen onderging het ook verschillende fazen van welzijn. Waarschijnlijk leefden we een tijdje boven onze stand, omdat we over een melkkoetje beschikten… en hebben we dat koetje te weinig gestreeld. Daarom zitten we nu misschien in een tunnel. Maar aan elke tunnel komt een einde, op een bepaald ogenblik komt er licht aan het einde van zo’n pijp. We zijn, op dit ogenblik, niet de enigen in een pijp! En doordat ik nu al een paar jaar deelneem aan de werkzaamheden van het centrum heb ik vastgesteld dat het bewonderenswaardig is wat de beperkte mankracht (allez, gerd, vrouwkracht ook!) van het centrum verwezenlijkt. Zij zitten daar echt niet met hun vingers te draaien. En het centrum is een internationaal aantrekkingspunt geworden! Exotiekelingen zowel als gravuloj de la movado, die het oude continent bezoeken, weten Antwerpen liggen! Nog veel meer zou ik moeten neerschrijven, maar mijn tekstje zal al wel weer veel te lang zijn.

Fakte... Ivo kaj mi, ni priskribis la saman duon(mal)plenan glason! Ivo precipe, kaj mi komprenis lin, vidis ĝin precipe duonMALplena; mi vidis ĝin, kaj mi scias ke Ivo komprenos min, precipe duonplena... kaj ni ambaŭ bedaŭras ke ni ne sukcesis elplenigi ĝin tiel ke ĝi iĝis ŝaŭmanta sprucanta fontano! Cetere... foje, de tempo al tempo, ni interŝanĝas sintenon!

Petro

Belachelijk gemaakt

„Enkele dagen na mijn verkiezing kwam ik op een satirisch programma in Vlaanderen. Men sprak mij aan in verschillende Vlaamse dialecten, terwijl ik nog maar pas Nederlands was beginnen leren. Men heeft mij belachelijk gemaakt."
(Miss-België Alizée Poulicek, La Meuse, 15.4.2009)

Dialect en meertaligheid

„Ik ben geen folklorist, maar uit mijn studies blijkt dat je, als je op jonge leeftijd tweetalig bent, een speciale gave voor taal ontwikkelt. Het is geen toeval dat samen met de teloorgang van onze dialecten, er een neergang is van onze vreemde talenkennis."
(*Professor emeritus Johan Taeldeman op www.nieuwsblad.be, naar aanleiding van Ergoeddag)*

Kippen

Kippenkweker Dirk Kekenbosch uit Rollegem (tussen Kortrijk en Moeskroen) zocht een oplossing voor het hoog energieverbruik van zijn kippenstal. Hij kreeg offertes voor fotovoltaïsche panelen uit België, Frankrijk en zelfs Spanje. „Uiteindelijk bleek men in China de beste prijs-kwaliteitsverhouding te bieden. Ik ben dus naar Shanghai getrokken voor de aankoop van de panelen. Omdat daar niemand Engels sprak, zijn alle onderhandelingen met gebaren, en zelfs tekeningen, verlopen."
(La Meuse, 15.4.2009)

Brugge tweetalig, zoals Griekenland?

„Na bijna twee jaar in Brugge versta ik heel goed Nederlands. Toch vind ik dat, net als in Griekenland, de meeste onderschriften en zelfs plaatsnaamborden tweetalig - Nederlands en Engels - zouden moet zijn."
(Een Grieks personeelslid van het Brugse Europacollege, Brugsch Handelsblad, 24.4.2009)

Liever Engels dan Frans

In mei 2009 hielden Le Soir en de RTBF een enquête bij Walen en Brusselaars. Op de vraag welke tweede taal kinderen zouden moeten leren, kiest 68 procent van de Walen voor het Engels. Nederlands is goed voor 27 procent, Duits voor 2 procent. In Brussel kiest 63 procent voor het Engels en slechts 30 procent voor het Nederlands.
(diverse media, 5.5.2009)

Brussel

„Brussel is geen stad meer van alleen Vlamingen en Franstaligen, het is vooral een stad waar men Arabisch, Engels, Turks... spreekt. De uitdaging bestaat erin dat multiculturele statuut te aanvaarden, op alle niveaus."
(Brusselse studenten in een dossier „Wallonie-Bruxelles", Le Soir, mei 2009)

Geef opleidingen in het Engels

„Vlaanderen heeft genoeg troeven... Er is vooral moed nodig om duidelijke keuzes te maken: meer internationale scholen, opleidingen in het Engels en een aangepast belastingsysteem. Ben je daar niet toe bereid, laat dan alsjeblief je ambitie vallen om een rol van betekenis te spelen in de internationale IT-sector. Voor een expat is het belangrijk dat zijn kinderen naar een Engelstalige school kunnen. Het is één van de doorslaggevende argumenten bij de keuze van een vestigingsplaats. Gent valt dan al direct uit de boot."
(Alain De Taeye, oprichter van Tele-Atlas, vorig jaar verkocht aan TomTom, in De Tijd, 15.5.2009)

Geef opleidingen in het Engels - bis

Enkele dagen nadien bevestigde hoogleraar Jan Beyers de visie van Alain De Taeye, maar voegde er aan toe dat ook de kennis van talen als Duits en Frans belangrijk is.
(De Tijd, 20.5.2009)

Arabisch

Het stadsbestuur van Kopenhagen wil volgend schooljaar Arabisch als derde taal introduceren, na Deens en Engels en op dezelfde voet als Frans en Duits. Ongeveer 10 procent van de 31.000 leerlingen op de middelbare scholen in Kopenhagen spreekt thuis Arabisch.
(Diverse kranten, 19.5.2009)

Muntpunt, de place to bru

Dat is de naam die uit 1332 voorstellen gekozen werd voor het nieuw Vlaamse Communicatiehuis Brussel. Een in Koekelberg wonende Engelsman, liefhebber van het Nederlands, is er niet gelukkig mee. „Men mag over een cultureel minderwaardigheidscomplex spreken. Als dit voorstel de wedstrijd gewonnen heeft, wat heeft er dan in hemelsnaam verloren?"
(Brussel deze week, 28.5.2009)

Esperanto

Charles Lemaire

Charles Lemaire was één van de pioniers van Esperanto in België, maar hij is vooral bekend door zijn publikaties over Afrika. De Koninklijke Bibliotheek (www.kbr.be, Catalogi, Gedigitaliseerde gedrukte werken) heeft enkele van zijn werken gedigitaliseerd, waaronder „L'espéranto. Solution triomphante du problème de la Langue Universelle (1898)". Het boek geeft een interessant beeld van de toenmalige ideeënwereld.

Bijbel

Op http://www.bibliaonline.com.br/esperanto+ra kan men enkele tientallen versies van de bijbel met elkaar vergelijken, onder meer een Esperanto-vertaling. Van sommige talen zijn ook meerdere edities beschikbaar.

Films over Esperanto

UEA, de internationale overkoepelende Esperantovereniging, heeft het initiatief genomen om periodiek „UEA viva", een filmjournaal van ongeveer 10 minuten te publiceren (zie http://www.youtube.com/UEAviva). Daarnaast worden op http://www.ipernity.com/doc/97850/home/video diverse beelden ter beschikking gesteld, onder meer historische opnamen uit 1938 en 1959.

Darwin

De Vlaamse Esperantobond bereidt de uitgave voor van „La origino de specioj" van Charles Darwin. Dit zal het eerste boek worden van een nieuwe reeks vertalingen van belangrijke wetenschappelijke werken

Kabe

In het begin van de twintigste eeuw was Kabe (pseudoniem van Kazimierz Bein) een vooraanstaande figuur in de Esperantowereld. In 1911 verliet hij plots, zonder enige uitleg, de beweging. Twintig jaar later publiceerde het tijdschrift „Literatura Mondo" een interview met hem. „La Ondo de Esperanto" heeft dit interview onlangs opnieuw gepubliceerd op http://www.esperanto.org/Ondo/H-kabe.htm. Over Kabe bestaan ook Wikipedia-artikelen in meerdere talen, o.m. http://eo.wikipedia.org/wiki/Kazimierz Bein.

Tenzij anders vermeld zijn alle vergaderingen gratis en voor iedereen toegankelijk. Let wel dat de meeste activiteiten in het Esperanto doorgaan. Uiteraard zijn we steeds bereid geïnteresseerde bezoekers in het Nederlands te woord te staan.

ANTWERPEN – Groep "Esperanto-Antwerpen"

www.geocities.com/esperanto_antwerpen

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.15 uur. Iedereen is welkom.

juli - augustus 2009: zomerprogramma : wordt aangepast naargelang de bezoekende gasten en suggesties van onze leden.

juli: vrijdag 3, 10, 17, 24, 31
augustus: vrijdag 7, 14, 21, 28

BRUSSEL – Esperantista Brusela Grupo

http://users.belgacom.net/EBG

Info: Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14, helene.falk#skynet.be

GENT – La Progreso

Geen activiteiten tijdens de vakantie.

KALMTHOUT - La Erikejo

http://users.telenet.be/La.Erikejo/Index.htm

donderdag 23 juli: Terrasbijeenkomst in de Douglaslaan! (Douglaslaan 14 2950 Kapellen) 20.00 - 22.00 u)

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

esperanto.kortrijk#esperantoland.org

19 juli: cursus voor gevorderden (19-20u) en vespero (20-22u)

24 augustus: cursus voor gevorderden (19-20u) en vespero (20-22u)

LEUVEN - Esperanto 3000

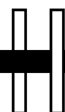
Geen activiteiten tijdens de vakantie.

OOSTENDE - La Konko

Geen activiteiten tijdens de vakantie.

TIENEN – La Hirundo

Geen activiteiten tijdens de vakantie.

Contactadressen in Vlaanderen

ANTWERPEN *Esperanto-Antwerpen*, p/a Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, E-post: esperanto-antwerpen#esperanto.be
BRUGGE *Paco kaj justeco*, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, 8310 Brugge, tel. (0)50 675178 , heidi.goes#gmail.com
BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, 1640 St.-Genesius-Rode, tel. 02 358 42 14, E-post: helene.falk#skynet.be
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, E-post: gent#esperanto.be
KALMTHOUT *La Erikejo*, Mireille Smet-Storms op 03 666 83 19 of via mireillestorms#hotmail.com
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30. E-post: esperanto.kortrijk#esperantoland.org
- Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 3000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: 010 86 01 12. E-post: rogergoris#versateladsl.be.
LIMBURG *Limburgse Esperantovereniging* H. Schutters, Panhovenstraat 10, 3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters#skynet.be.
LONDERZEEL Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65. E-post: comite.jean.pain#skynet.be.
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, 8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65 (gsm)
ROESELARE / TIELT zie KORTRIJK
TIENEN *La Hirundo* B. Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen, tel.: 016 81 52 46, e-post: bert.boon#skynet.be.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.+fax: 014 45 13 29. E-post:dan.vanherpe#pandora.be

Contactadressen in Nederland

ALKMAAR Joh.Heijstra, Breedelaan 69, 1851 MB Heiloo, tel.(072)5332344.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Molenstraat 20, 7607 AL Almelo. Tel. 0546 819403.
APELDOORN: Mevr. A. Schouten, Dintel 20, 733 MC Apeldoorn. Tel. 055 5332923.
BEVERWIJK *Stelrondo* R. Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77.
DEN HELDER *Esperanto-klubo Den Helder* , Kruiszwin 1205, NL-1780 LE Den Helder.
DEVENTER zie ALMELO.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GRONINGEN *Esperantocentrum*, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen, tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
KAPELLE Zelanda Esperanto-grupo Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63 of (0118) 61 48 34.
LEIDSCHENDAM-VOORBURG: M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29. E-post: marjet.erasmus#zonnet.nl
ROTTERDAM *Merkurio* P. Schuil, Park Vossendijk 331, 3192 XG Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TANEF/*La Migranto* Aad Demmendaal-o/d Brouw, Boekenrode 11, NL-3085 JA Rotterdam. E-post:a.m.demmendaal#planet.nl.
TERNEUZEN Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
VOORBURG: zie Esperantogroep LEIDSCHENDAM-VOORBURG
WIJLRE Esperantogrupo Marnolando, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM Esperantocentrum PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.
ZEEUWS-VLAANDEREN: Det Koning, van Speykstraat 19, 4535 BN Terneuzen, tel.: 0115 – 694 670, E-post: det#digitalplaygrounds.com

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra EsperantoLigo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00, Fax.: 03 234 54 33. Epost: info#fel.esperanto.be. Internet: www.esperanto.be
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging / Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00 Epost: fleja#esperanto.be.
ILEI-Belgio: Iwona Kocieba, Graaf de Fienneslaan 54, BE-2650 Edegem, iwona.kocieba#telenet.be
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta EsperantoLigo (SEL) Stein Hautekees, St Gillisplein,17 B-3300 Kumtich- Tienen, stein.hautekees#advalvas.be Zie ook: www.lahirundo.yucom.be
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glacières 16, B6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: 071 43 14 13. Epost: mardelforge#brutele.be.
Belga Esperanto Fervojista Asocio (Spoorwegesperantisten), Lucien De Sutter, Frère Orbanstraat 210, 8400 Oostende. Tel:059 50 18 25.
EsperantoNederland, Tulpstraat 110, 2841 AE Moordrecht (Nederland), Tel.: 0182-374058, E-post: sekretario#esperanto-nederland.nl.
Hoofdkantoor van de Esperanto WereldVereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44. Epost: uea#inter.nl.net.

Bestuursleden van FEL

Voorzitter:	Lode Van de Velde, Hof Van Tichelen 20/3, 2020 Antwerpen, 03/899.08.73, lodchjo#yahoo.com
Ondervoorz.:	Flory Witdoeckt, Wapenplein 17 - 8, 8400 Oostende, 059/70.29.14, flory#witdoeckt.be
Penningm.:	Helena Van der Steen, Turnhoutsebaan 459, 2140 Borgerhout, h.vdsteen#scarlet.be
Secretaris:	Kevin De Laet, Muizenstraat 5/3, 2060 Antwerpen, de.laet.kevin#hotmail.com
Bestuurslid:	Walter Vandenkieboom, Wapenplein 17 - 8,, 8400 Oostende, 059/70.29.14
Bestuurslid:	Bart Demeyere, Albert Dyserynckstraat 28, 8200 Brugge bart.demeyere#esperanto.be
Bestuurslid:	Yves Nevelsteen, Koning Albertlaan 147, 9000 Gent. Tel. 09/3307156, yves.nevelsteen#telenet.be

ISSN-0772-540 X
Afgiftekantoor Antwerpen X
Tweemaandelijks tijdschrift

